

Harry Martinson læst i Danmark

Et roehold et sted 'nede i Skåne' ca. 1918. De tre piger til højre er mamma og to søstre. Mamma udvandrede til Danmark 1920.

Per-Olof Johansson, DK

Harry Martinson født 1904, død 1978, svensk forfatter fik i 1974 Nobelprisen i litteratur sammen med en anden svensk forfatter Eyvind Johnson.

På dansk findes der ikke mange bøger af Harry Martinson. Vist alle ældre oversættelser. En novellesamling, hans sciencefiction digteposet Aniaras oversat af Otto Gelsted, og så erindringsromanen 'Nælderne blomstrer' om en opvækst som barn på sognets regning på forskellige af egnens gårde og torp. Desuden er rejsebøgerne 'Kap Farvel' og 'Rejser uden mål samt vagabondromanen 'Vägen til Klockrike' fra 1948 oversat til dansk.

Fortsættelsen af 'Nælderne blomstrer' (1935, da. 1937) hedder 'Vägen ut' (1936) – den handler om vejen ud af barndommen og om dens retning - ud i den store verden til søs. På dansk blev det til 'Ud i livet' i 2 bind

Nogle danskere har svært ved at læse svensk, andre ikke. Jeg vil påstå, at det meget handler om øvelsen, men indrømmer, at jeg må kaldes inhabil. Som sagerne står, er man som dansker henvist til at læse Harry Martinson på svensk. Skønt født og opvokset i Danmark er jeg også vokset op med svensk som andetsprog. Jeg har i mange år interesseret mig for Harry Martinson. Vi læste Norra Skåne hjemme, og der har han ganske sikkert været omtalt. Vi havde ingen bøger af ham, men mange af f.eks. Vilhelm Moberg. Da Harry Martinsons to erindringsromaner foregår netop på den egn, min mor og min fars forældre kurvemagerne på spånkurvefabrikken i Lillerød kom fra, havde det været ret naturligt, hvis de havde fundet vej til pappas bogskab, men nej.

Ikke blot foregik de på hjemegnen – de inddrog også egnens kurvemagere og det med megen sympatisk omtale, som jeg siden opdagede. Men min egen læsning tror jeg startede med Aniara fra 1956, da den kom som svensk billigbog i 1963. Siden opdagede jeg så 'Nælderne blomstrer' – og da ja da allerede var på sporet af at skrive 'En tid med spånkurve' vakte det naturligvis min allerstørste interesse. Egnen vi taler om er sognet Örkened i Skånes nordøstlige hjørne, og det nordvestlige hjørne af Blekinge, som støder op til Örkened.

Torp i Rumpeboda 1966 Mammars barndomshjem 1903-1920

Langt om længe er jeg nået frem til fortsættelsen af 'Nælderne blomstrer' – og kan finde det besynderligt, at det skulle tage så mange år. Mamma var født et år før Harry Martinson og skønt hun levede under ganske andre forhold, end der blev hovedpersonen Martin Tomasson til del, var de fælles om miljøet – det var i de torp og i det landskab deres barndom forløb. Jeg havde ingen vanskelighed ved at fylde hans historie ind i det billede af egnen, som mamma havde formidlet. Køkkenerne var igen og igen køkkenet i torpet i Rumpeboda, hvor mamma voksede op. Jeg har netop læst bogen igen og fortsatte så over i 'Vägen ut'. Også det er en roman, men mere episodisk end den første, men meget overbevisende i det indblik den giver i drengens oplevelser og overvejelser på vej ud af barndommen og ud til den store verden. Så vidt jeg kan se aldrig oversat til dansk. I den bog møder jeg så igen kurvemagerne. Gerne med hentydning til de mange kurvemageres korte eller længere ophold i det Pommern, hvortil mange fra egnen drog hen for at lave spånkurve. Således også min farfar og farmor fra 1890 – 1900 i Wolgast.

Wolgast i Pommern, bemærk spånkurvene til højre postkort fra o. 1900.

Men et billede der går igen fra Nælderne blomstrer, er billedet af kurvemageren som kommer til fods belæst med spånkurve, så han ligner en klase lysende druer! For når spånkurvene, lavet af fyrrespåner, er nye er de helt gule. Sædvanligvis fortælles at kurvesælgerne gik rundt med en trækvogn, det findes endda på foto, men kun hos Martinson har jeg set denne kurvepåkledte kurvehandler omtalt. Måske ligger der et sådant foto i nogens skuffe den dag i dag, jeg gad nok se det!

Pappa var født i 1906 og da han var 14 kom han i lære som snedker et eller andet sted i Skåne. Han var utilfreds med stedet, vist især på grund af for lidt mad og derfor løb han af pladsen, med den plan at tage ud at sejle. Jeg forestillede mig, det var Karlshamn, han var landet i, og hvor han fik øje på et skib, hvor han syntes han ville spørge om muligheden for at komme med. Han hoppede ombord, men hørte så, hvordan skipper gav en af mændene en overhaling, hvorefter han skyndsomst fortrak og begav sig på vej hjem til Danmark. Mesteren havde jo anmeldt til familien i Lillerød, at Arvid var forsvundet og mamma fortalte, at det var første gang hun hørte om 'Munka-Pellens Arvid' fra Lillerød i Danmark, da han blev efterlyst af politiet. Ingen i Örkened havde dog set ham, for han havde vagabonderet hjem, hvor familien fandt ham i udhuset, liggende ude i høet hos geden.

Det var jo en historie, jeg tit bad om at få genfortalt, og derfor siger 'Vägen ut' naturligvis mig også noget særligt, med alle de rømningshistorier som Harry Martinson fortæller, hans Martin følte sig tvunget ud i.

Da han så fortæller om oplevelser i roemarken er der et foto i samlingen af familiefotos, som pludselig får nyt perspektiv, nemlig det som ses herover. Mamma og et par søstre er her fotograferet sammen med andre på et roehold et sted 'nede i Skåne'. Martin fortæller om roeoptagningen, og mon ikke dette foto af et hold, der har hakket ukrudt i roerne – men i hvert fald – sådan så et hold også

ud, hvis man skulle synes af Harry Martinsons skildring af et hold er malet for sort!

En lille krølle på denne historie er så at pappas moster Gunilla Jönsson var lærerinde i Ubbeboda skole. Ubbeboda er en af de mange såkaldte 'byer' i Örkened. Her startede Harry Martinson sin skolegang og lærerinden huskes af en klassekammerat som snäll. I begge bøger omtales ikke alle lærere som snälla, men skolerne var han glad for. Da ikke dårligt at tænke sig, at moster Gunilla har været med, da denne sprogkunstner begyndte at sætte ord på papiret!

Sonja Erfurth: Harry Martinsons barndomsvärld. 1989 (1980) s.78

Moster Gunilla – Gunilla Jönsson

Foto med spånkurve, foldet fordi det var med til præsentation af vareudbuddet og skulle have plads i lommen på tante Emma!. 1890'erne.